

Summary

O.A.Kutcheruk, H.V.Gryban

Development of Creativity in the Structure of Method Competence of the Future Teacher of Ukrainian Language

The authors of the article show the entity of professional creativity in the structure of development of the linguo-methodical competence and determine the ways of development of creativity of the future teacher of Ukrainian language.

Key words: *creativity, methodical competence, teacher of Ukrainian language.*

Дата надходження статті

„19” березня 2008 р.

УДК 378.147 (045)

І.Ю.ЛЕВЧИК,
викладач
(м.Тернопіль)

УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ З БОКУ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ: АМЕРИКАНСЬКИЙ ДОСВІД

Стаття розглядає умови успішності студентів з точки зору особистісно орієнтованого підходу. За допомогою орієнтації не на зміст, а на особистість студента, віру вчителів у можливості й успіх студентів, використання активних форм навчання, різних стилів викладання та багатогранного оцінювання студентів можна досягнути високих результатів у забезпеченні успішності в навчанні студентів.

Ключові слова: *особистісно орієнтований підхід, індивідуальний підхід, успішність, контекстуальний, оцінювання.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Забезпечення студентам успіху в навчанні завжди було ціллю вчителів, проте з роками цей процес став ще більш критичним. У 1892 році Національна Освітня Асоціація, створена Комітетом Десяти і наділена відповідальністю точно визначати, чому саме будуть навчати у вищій школі. У 1918 році комітет іншої Національної Освітньої Асоціації створив сім принципів середньої освіти, які пізніше стали основними цілями і середньої, і початкової школи. У 1950-их роках освітяни, такі як Макс Реферті та не освітяни, такі як адмірал США Хайман Ріковер підштовхнули американську громадськість до важливого кроку – переєкзаменування шкіл. У 1972 році комітет іншої Національної Освітньої Асоціації переглянув сім кардинальних принципів і призначив, що вони все ще дійсні і повинні бути застосовані у школах. Отже, до цього моменту освітяни серйозно обдумували те, що повинно викладатися у школах, щоб бути певними, що студенти будуть добре освічені [10].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Вихідні передумови проблеми забезпечення успішності студентів у навчанні можна розглянути, починаючи з початку 1983 року, коли активно працювали багато видатних освітян, таких як Джон Гудлед, автор „Місце під назвою школа”, Ернест Боєр („Вища Школа”), Мортімер Адлер („Пропозиція Паїдеї”) та багато інших книг та теорій про те, що вчителі повинні робити для підвищення успішності студентів. У 1980-их роках було опубліковано сотні статей, звітів та книжок, в яких розглядалося це питання. За останні роки було залучено політиків і в 1994 році президент Біл Клінтон підписав „Цілі на 2000 рік: Акт про Американську освіту”, в якому було викладено шість національних цілей освіти. Як результат підвищеної уваги до освіти, кожен штат у країні мав політиків, вчителів і батьків, активно залучених в моніторинг успішності студентів у навчанні [10]. Також питання успішності студентів досліджувалося такими науковцями як С.Аткінсоном, К.Мерфі, Е.Х.Еріксоном, П.Б.Гілдом, М.Лінном, Б.Л.Маккомбом, К.М.Спікером. Дане дослідження також спирається на роботи Х.Л.Стро, С.А.Сінка, В.Дж.Томаса та С.Ф.Ралліса.

Формулювання цілей статті... Цілі статті включають в себе вивчення та висвітлення факторів, які сприятливо впливають на навчання та професійну адаптацію студента у системі неперервної педагогічної освіти. З постановки загальної проблеми і огляду раніше виконаних досліджень випливає мета статті – дослідити умови успішності та професійної адаптації студентів з точки зору особистісно орієнтованого підходу до навчання.

Виклад основного матеріалу... Ця підвищена увага дала освітянам поштовх до вивчення факторів, які сприятливо впливають на навчання студента. Деякі з факторів були досить добре досліджені за

останні роки, включаючи устаткування класної кімнати, мотивацію студентів, груповий розподіл, розпорядок навантаження, техніку навчання та використання технології у навчанні. На основі результатів інтенсивного вивчення, проведеного за останні роки, учителі почали усвідомлювати, що для того, щоб досягнути успіху, вони повинні приділяти пильну увагу створенню особистісно орієнтованих умов у своїх класах. Це послужило мотивом Американській Психологічній Асоціації у 1993 році для створення і опублікування „Особистісно орієнтованих психологічних принципів: Стратегії для зміни і реформації школи”.

Чотирнадцять особистісно орієнтованих психологічних принципів було впорядковано у чотири категорії: когнітивні та метакогнітивні фактори, мотиваційні та емоційні фактори, розвиваючі та соціальні фактори, фактор індивідуальних особливостей. Для забезпечення успішності студентів, освітяни використали якомога більше особистісно орієнтованих принципів. Ця стаття описує 11 практичних умов, які впливають з особистісно орієнтованих принципів і говорить про те, як вчителі повинні створювати та підтримувати умови у своїх класах для забезпечення успішності студентів [1].

Умова 1: Класи повинні бути особистісно орієнтовані, а не орієнтовані на зміст. Вчителі повинні бути чутливими до факту, що навчання має зосередитися не на кількості вмінь, навичок та розділів у підручнику. Навчання не повинно перевантажувати студентів тоннами фактів, які вони згодом відтворять на іспиті. Замість того, щоб зосереджуватися з самого початку на змісті, вчителі повинні враховувати особистісно орієнтовані фактори, тобто потреби своїх студентів, попередні знання, таланти та інтереси, соціальні орієнтації, мовні вміння та культурне підґрунтя. Після прийняття до уваги цих факторів вчителі зрозуміють, чому слід навчати. Також вони зрозуміють, який зміст їхні студенти можуть вивчити і мати з цього найповнішу вигоду [13, 182-193]. Для забезпечення студентам найкращих можливостей для навчання слід розвивати та дотримуватися цього підходу.

Умова 2: Вчителі повинні вірити в те, що їх студенти можуть навчатися. З таким ставленням вчителі повинні починати кожен навчальний рік. Вони повинні поважати кожного студента і пам'ятати, що кожен з них унікальний, має різні сильні і слабкі сторони. Вчителі не повинні сподіватися, що всі їхні студенти будуть працювати на однаковому рівні. Хтось із студентів працюватиме нижче поставленої планки, хтось досягне заданого рівня, а хтось вчитиметься понад норму. З іншого боку вчителі повинні сподіватися на кращий результат відносно всіх студентів [12, 41-42].

В особистісно орієнтованому класі вчитель передбачить, що студенти можуть вивчити і потім повинен впевнитися, що всі розвиваються у всіх напрямках зросту.

Умова 3: Особистісно орієнтовані класи повинні бути націлені на успіх [16, 20-26]. Вчителі повинні пам'ятати, що вони контролюють успіх або провал своїх студентів. У цьому випадку вчителі повинні впевнитися, що всіх їхніх студентів вчать на тому рівні, на якому вони можуть досягнути успіху. Цей навчальний рівень має кидати виклик студентам і з підтримкою їхніх вчителів це є рівень, на якому студенти можуть досягнути успіху. Дотримуючись вказівок Виготського [22] вчителі повинні підтримувати і допомагати студентам зрозуміти основні ідеї, викладені на занятті.

Умова 4: Навчання має бути активним, а не пасивним. В особистісно орієнтованому класі студенти активно залучені в процес навчання [13, 182-193]. Їх слід забезпечити можливостями для самостійного навчання. Тобто, їм слід дозволити діяти відповідно до свого оточення і будувати свої знання [20, 71-78]. Вони повинні навчатися в діяльності а не пасивно сидячи і слухаючи. Вчителі в особистісно орієнтованому класі повинні уникати використання лекцій як основних засобів навчання. Багато лекторів забезпечують стимули тільки аудиторного характеру, які можуть бути не найкращими засобами навчання для деяких студентів. Замість використання лекцій студентів слід ставити в ситуації, де вони зможуть рухатися по аудиторії, працювати біля дошки, чи працювати над проектами за круглими столами, чи створювати моделі, які займатимуть багато місця на підлозі. Їм слід дозволити працювати з концепціями різними шляхами, залучаючи якомога більше відчуттів, що надасть їх можливості бачити, чути, відчувати, нюхати і навіть скуштувати концепції.

Умова 5: Пояснення повинно бути доцільним з точки зору розвитку [12, 41-42]. Вчителі повинні впевнитися, що ті концепції, які вивчають ті знання та вміння, необхідні для успішного опрацювання матеріалу є сумісними з інтелектуальним, фізичним та емоційним рівнем розвитку студентів. Вчителі повинні уникати спроб навчити концепцій, які явно занадто складні для їхніх студентів, чи до яких студенти ще не оволоділи необхідними вміннями. Натомість, вчителі повинні постійно аналізувати вміння своїх студентів і визначати, що саме вони можуть успішно засвоїти і зрозуміти. Стає зрозуміло, що, якщо концепції вимагають вищого рівня інтелектуального розвитку, ніж є в студентів на даний момент, слід відкласти їх вивчення або взагалі не пробувати їх вивчати. Щоб краще визначити рівень розвитку і можливості студентів, вчителі повинні звернутися до теорій розвитку Піаже [15], Виготського [22], Еріксона [6].

Умова 6: Пояснення повинно задіяти різні стилі навчання. Вчителі повинні пам'ятати, що їхні студенти навчаються по-різному [19, 610-619], тому вчителі в особистісно орієнтованих класах повинні використовувати велику кількість підходів до навчання. Деякі студенти краще навчаються, коли

здіяний слух; деякі, коли – зір, а деякі – шляхом запису інформації. Іншим студентам потрібна різночуттєва стимуляція, щоб забезпечити процес навчання. Вчителям також слід пам'ятати, що часто студенти краще себе проявляють, коли можливості навчання вирівняні певним типом їхньої розумової діяльності, наприклад, вербально-лінгвістичним, логічно-математичним, візуально-просторовим, тілесно-кінетичним, музикально-ритмічним, міжособистісним, внутрішньоособистим чи натуралістичним [7].

З такою кількістю різних стилів навчання та можливостей в класі вчителі забезпечать ті види діяльності, які широко змінюються відносно вмінь, необхідних для успішності у навчанні.

Умова 7: Студентам слід дозволити працювати разом в особистісно орієнтованих класах. Вчителі повинні намагатися уникати ізолювання студентів та вимагати, щоб вони працювали самостійно. Натомість, їх слід щодня об'єднувати в пари, тріади або малі групи. Вчителям також слід пам'ятати, що Виготський [22] вказував на необхідність навчання соціальної діяльності, в якій студенти разом працюють, розмовляють один з одним, обмінюються ідеями та забезпечують зворотній зв'язок. Такий тип навчального середовища підтримує студентів у їхньому навчанні та забезпечує хороші можливості переймати досвід один в одного. При використанні таких підходів учителі можуть створити „навчальні комуні” [9, 40-47; 20, 71-78], які забезпечують тривалу підтримку всім студентам. Такий тип підтримки дає студентам відчуття безпеки, необхідне для навчальної мотивації.

Умова 8: Вчителі повинні надавати студентам вибір [5]. В особистісно орієнтованих класах вчителі забезпечують студентів правом вибору письмових домашніх завдань і способу їх презентації на занятті, тому що студенти мають різний склад розуму і володіють різними стилями навчання. Не слід очікувати, що всі виконають письмове завдання однаково і однаково презентують його в класі. Деякі студенти віддають перевагу опрацюванню літератури при підготовці завдання, інші переважно вивчають картини чи моделі і створюють в підсумку свої власні схеми та моделі. Вчителі повинні дозволити студентам обирати свій шлях презентації вивченого при підготовці підсумкових проєктів.

Умова 9: Навчання повинно бути контекстуально доцільним [1]. Щоб зробити навчання контекстуально доцільним, слід планувати пояснення нового матеріалу, враховуючи попередні знання студентів. Потім вчителі повинні презентувати нові концепції, починаючи з того, що студенти вже знають, і далі рухатися до нового та невідомого. Вчителі повинні вимагати від студентів вирішувати проблеми, які пов'язані з унікальними контекстами, тобто з якими вони стикаються в школі, вдома, в громадських місцях [21, 8-15]. На додаток вчителі мають забезпечити студентам можливості працювати над проблемами в різних фізичних контекстах [3, 81-91], тобто в аудиторії, в лабораторії, на шкільному майданчику чи в громадських місцях. Студентам слід дозволити працювати в групах чи командах, що забезпечує можливість обміну різними поглядами, баченнями та розуміннями тих концепцій, які вивчаються.

Умова 10: Має бути використано багато різних форм оцінювання [11]. В особистісно орієнтованих класах має бути використано автентичні види діяльності для необхідності застосування студентами вивченого для вирішення практичних проблем. Проте вчителям слід використовувати й інші види оцінювання, щоб забезпечити студентів різними шляхами демонстрації того, що вони вже вивчили. Класичне оцінювання, звичайно, має місце, але крім того студентам слід дозволити готувати виставки, робити моделі, проводити експерименти, укладати портфоліо, давати електронні презентації. Також вчителі повинні навчити студентів оцінювати власне навчання [14] і повинні забезпечити їх такими можливостями. Проте не слід вимагати, щоб студенти здавали іспит тільки у письмовій формі наприкінці кожного розділу. Навпаки, їх слід оцінювати різними шляхами.

Умова 11: Вчителі повинні серйозно ставитися до своєї практики викладання [8, 30-31]. В особистісно орієнтованих класах вчителі повинні постійно оцінювати своє викладання і його вплив на студентів. Дюві [4] визначив, що це важливий процес, тому що „серйозні роздуми ведуть освітян до вдумливих і цілеспрямованих дій, а не до сліпих та імпульсивних”. Проводячи щоденні мета когнітивні сеанси, вчителі можуть сконцентруватися на тих моментах, які спрацювали і на тих, що не були дієвими під час проведення заняття. Відповідно до Аткинсона та Мерфі [2, 31-35] роздуми повинні включати чотири стадії:

1. Невдоволеність якимось аспектом викладання.
2. Перевірка складових ситуації і дослідження альтернативних дій.
3. Підсумок результатів та висновків.
4. Перехід до дій на основі роздумів.

В результаті, дії повинні змінити на краще процес викладання та студентські досягнення. На додаток до прямого позитивного впливу на навчання студентів, вчителі стануть більш ефективними інструкторами, матимуть більше відчуття самоусвідомлення, вони отримають впевненість, що веде до більшого вчительського уповноваження.

Висновки... Із збільшенням тиску на вчителів для забезпечення успішності студентів у навчанні, було рекомендовано багато різних підходів до навчання. Вони починаються із прийняття нових методів,

технік, стратегій та ведуть до специфічних пропозицій відносно того, що слід робити вчителям і студентам для полегшення навчання. Як і в багатьох інших прикладах, коли було знайдено вирішення багатьох вчительських проблем, деколи доцільно переглянути основні принципи навчання. Одинадцять особистісно орієнтованих умов, описаних вище, мають свої корені в традиційній педагогіці, і стає зрозуміло, що створення особистісно орієнтованих класів, де б підтримувалися дані умови, може зробити великий вклад у забезпечення успішності студентів у навчанні. Створення і підтримання в класах таких особистісно орієнтованих умов, як орієнтація на успіх, активність навчання, врахування інтелектуального, фізичного та емоційного рівня розвитку студентів, використання різних стилів навчання, забезпечення студентів правом вибору та застосування різних форм оцінювання значно полегшить процес адаптації студентів у систему неперервної освіти і відчутно покращить успішність за рахунок великої мотивації до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. APA Task Force on Psychology in Education (1993). *Learner-centered psychological principles: Guidelines for school redesign and reform*. Washington, DC: American Psychological Association and Mid-Continent Regional Educational Laboratory.
2. Atkins, S. & Murphy, K. (1995). Reflective practice. *Nursing Standard*, 9 (45), 31-35.
3. Dare, D. E. (2001). Learner-centered instructional practices supporting the new vocationalism. *New Directions in Community Colleges*, 115. 81-91.
4. Dewey, J. (1939). *Experience and education*. New York, NY: Macmillan Publishers.
5. Dinchak, M. (1999). Using the worldwide web to create a learner-centered classroom. Paper present at the International Conference on Teaching and Learning. Glendale, AZ.
6. Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). New York, NY: Norton.
7. Gardner, H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York: NY: Basic Books.
8. Guild, P. B. (1997). Where do the learning theories overlap? *Educational Leadership*. 55. 30-31.
9. Hansen, E. J. & Stephens, J. A. (2000). The ethics of learner-centered education: Dynamics that impede the process. *Change*. 33 (5), 40-47.
10. Henson, K. T. (2001). *Curriculum planning: Integrating multiculturalism, constructivism, and reform*. 2nd ed. New York: McGraw-Hill.
11. Linn, M. (1992). Gender differences in educational achievement, sex equity in educational opportunity, achievement and testing. Princeton, NJ: Educational Testing Service.
12. Manning, M. L. & Bucher, K. T. (2000). Middle schools should be both learner-centered and subject-centered. *Childhood Education*, 77 (1), 41-42.
13. McCombs, B. L. (2001). What do we know about learners and learning? The Learner-centered framework: bringing the educational system into balance. *Educational Horizons*. 79 (4), 182-193.
14. McCombs, B. L. & Whisler, J. S. (1997). *The learner-centered classroom and school: Strategies for increasing student motivation and achievement*. San Francisco, CA: Jossey Bass.
15. Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. New York, NY: Basic Books.
16. Rallis, S. F. (1996). Creating learner-centered schools: Dreams and practices. *Educational Horizons*, 75 (3) 20-26.
17. Schon, D. (1990). *Educating the reflective practitioner*. San Francisco, CA: Jossey Bass.
18. Slavin, R. (1983). *Cooperative learning*. New York, NY: Longman Publishers.
19. Speaker, K. M. (2001). Interactive exhibit theory: Hints for implementing learner-centered activities in elementary classrooms. *Education*, 121 (3), 610-614.
20. Stroh, H. L. & Sink, C. A. (2002). Applying APA's learning-centered principles to school-based group counseling. *Professional School Counseling*, 6 (1), 71-78.
21. Thomas, V. G. (2000). Learner-centered alternatives to social promotion and retention: A talent development approach. *The Journal of Negro Education*, 9 (4), 8-15.
22. Vygotsky, L. (1978). *Mind in society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Аннотация

И.Ю.Левчик

Условия обеспечения успешности в обучении студентов со стороны личносно ориентированного подхода: американский опыт

Статья рассматривает условия успешности студентов с точки зрения личносно ориентированного подхода. При помощи ориентации не на содержание, а на личность студента, веру учителей в возможности и успех студентов, использование активных форм учения, разных стилей преподавания и многогранного оценивания студентов можно достичь высоких результатов в обеспечении успешности в учении студентов.

Ключевые слова: личносно ориентированный подход, индивидуальный подход, успешность, контекстуальный, оценивание.

Summary

I.Yu.Levchyk

Conditions of Securing Successfulness in Teaching of Students From the Side of Personally-Directed Approach: the American Experience

The article examines the conditions of successfulness of students from the point of view of personally-directed approach. With the help of direction not to the content but to the personality of a student, teachers' belief into students'

success and possibilities, usage of the active forms of teaching, different styles of teaching and various valuing of students it is possible to achieve good results in securing successfulness when teaching students.

Key words: *personally-directed approach, individual approach, successfulness, contextual, valuing.*

Дата надходження статті

„19” березня 2008 р.

УДК 373.21 : 398 (045)

Н.В.ЛИСЕНКО,

*доктор педагогічних наук, професор
(м.Івано-Франківськ)*

СУЧАСНЕ ДОШКІЛЛЯ УКРАЇНИ: ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ

У статті проаналізовано зміст етнопедагогічної освіти дітей в полікультурному просторі сучасного соціуму як запоруки виховання толерантності. Автор описує актуальні підходи до такої освіти в умовах реформування дошкільля в Україні. Наведені завдання для дитячих садків цілепокладаються на досягнення актуальної мети – сформувати з кожної дитини справжню Людину XXI сторіччя. Її моральний імператив повинен сягати своїми витокami скарбниці етнокультури, національних та загальнолюдських цінностей.

Ключові слова: *етнокультура, рід, родина, національна культура, варіативний та інваріантний компонент дошкільньої освіти, етнопедагогіка.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... Соціально-педагогічна ситуація в сучасній поліетнічній Україні об'єктивно не проста і не однозначна для інтегрування етнопедагогічних здобутків у зміст освіти майбутнього громадянина без урахування його причетності до певного етнокультурного поля. Слушно з цього приводу зауважив М.Каган, наголошуючи на тому, що „...все, що є в людині, постає у ній у вигляді її ж культури” [3].

Отже, імперативом у педагогічній діяльності кожного вихователя дошкільного навчального закладу має слугувати глибоке переконання щодо неподільності між етнопедагогікою, науковою теорією та практикою дошкільньої педагогіки, якщо йдеться про наміри досягти ефективності процесу виховання зростаючих поколінь.

Якщо спиратись на підхід, що сукупно науково-методологічний та науково-прикладний аспекти народнопедагогічного і теоретичного осмислення положень про виховання дітей творять логічно обґрунтовану й технологічну цілісність, тоді, унаслідок такого синтезу виховання може претендувати на відповідність запитам часу і щодо змістового, і щодо процесуального контекстів.

Таким чином, виховання, що спирається на вище означений синтез народнопедагогічного та наукового потенціалу, це – процес, який об'єктивно керований педагогами. І тут об'єктивність, як це не звучить парадоксально, є цілком об'єктивно виправданою: в Україні проживає понад 130 етносів і лише максимальне наближення педагога до етнічних потреб зумовлених етнічною культурою кожної дитини зможе дозувати гармонійне співвідношення між такими різними за сутністю педагогіками творення цілісної особистості.

Формулювання цілей статті... Мета статті – проаналізувати зміст етнопедагогічної освіти дітей в полікультурному просторі сучасного соціуму.

Аналіз досліджень і публікацій та виклад основного матеріалу... Послідовне сходження кожної дитини від етнічного підґрунтя з неухильним наближенням до національної та загальнолюдської культури шляхом пізнання етноскарбниці інших народів задля розвитку власного особистісного потенціалу – теж керований процес, який плідно функціонує лише з опертям на низку принципів етнопедагогіки.

І, нарешті, прикінцева мета виховання – сформувати в сенситивному періоді особистість із притаманними їй знаннями і вміннями творити в подальшому прекрасне не лише для себе, а й для ближніх, для спільноти загалом на засадах міжетнічної толерантності на тлі сформованого рівня сучасної культури.

За такого підходу до розуміння значущості окресленого вище синтезу різних галузей педагогічних знань, вважаємо: вектор уваги і майбутніх вихователів ДНЗ, і батьків зміститься на особистісний смисл. Отож, таке проектування змісту та моделювання технології взаємодії з кожною дитиною і, відтак, з її сім'єю уможливить розвиток етнічного й загальнолюдського у неподільній єдності – в гармонії з перманентно мінливим і змінюваним соціумом.